

Належало б, мабуть, згадати також Василя Стефаника і його приязнь зі Станіславом Пшебишевським.

У збірнику при кожній статті подано широку бібліографію.

Збірник "Краківські українознавчі зошити", з одного боку, вносить у науку цілий ряд нових фактів і концепцій трактування багатьох проблем, з другого — витриманий, зокрема у працях польських авторів, у щирому доброзичливому тоні.

Цікаві матеріали — як інформативного, так і аналітичного характеру — манифестують виразну тенденцію до зміцнення зв'язків між польським і українським народами, поглиблення взаєморозуміння у наукових і загальнокультурологічних процесах. Своїми українознавчими зошитами Краків, як і раніше, подає іншим осередкам культури в Польщі приклад того, як зміцнити добросусідські відносини між двома незалежними державами — Польщею і Україною.

Ангеліна КАБАЙДА-САЄНЧУК

**Encyclopedia of World Literature in the 20 th Century.
A. Frederick Ungar Book. The Continuum Publishing
Company.— New York, 1993.— Vol. 5.—732 pp.**

Книга є останнім, додатковим томом другого видання найавторитетнішої англомовної Енциклопедії світової літератури ХХ ст., що виходила в Нью-Йорку від 1981 до 1984 р. під загальною редакцією Леонарда Кляйна.

Перше видання цієї вагомій довідковій праці, яку створено побільшою частиною на основі двотомного німецького видання "Lexikon der Weltliteratur im 20 Jahrhundert". Freiburg, Basel, Wien (1960—1961), розширено й наближено до потреб англо-американського світу, з'явилося у 1968—1975 рр. Побіч помітних англомовних письменників головна увага в ньому належала переважно тим представникам національних літератур, чії твори вже були перекладені англійською мовою і відзначені світовою критикою. З того чимало визначних неангломовних митців не удостоїлися окремої статті, а були лиш принагідно згадані в окремих оглядах національних літературних набутків.

У першому виданні Енциклопедії вміщено лише невеликий огляд історії українського письменства, який написав проф. Юрій Луцький. Цей огляд загалом добре виконує своє завдання щодо стисло змалювання розвитку національної літератури нинішнього століття, хоч і не виокремлює в ньому важливий період шістдесятництва, а серед впливів попередніх століть обходить увагою багату полемічну літературу XVII—XVIII ст. Творчість жодного з українських письменників не була описана в окремому гаслі.

Готуючи друге видання, укладачі Енциклопедії прагнули "переглянути й переосмислити" її зміст з тим, щоб усі "диспропорції першого видання могли бути виправлені", "освіжити" статті, справді всебічно зінтернаціоналізувати Енциклопедію, щоб "учений, студент, звичайний читач міг знайти на сторінках однієї довідкової праці дороговказ до важливого літературного процесу 20 століття в цілому світі" (1, XXVII).

Сімом українським письменникам — Іванові Франку, Лесі Українці, Василеві Стефанику, Володимирові Винниченку, Максимові Рильському, Олесеві Гончару

та Іванові Драчу — присвячено окремі статті, що їх автором, як і автором поодинокого нарису про сучасну українську літературу є Леонід Рудницький, професор Ла-Саль університету. Загалом на сторінках видання згадано близько ста українських митців пера.

Статті про письменників доволі обширні, як для енциклопедії, містять майже повну бібліографію англomовної критики про них та широкий перелік творів — як оригінальних, так і англomовних перекладів. Проте добір митців усе-таки досить обмежений. Ряд видатних постатей української літератури, які жили й творили на зламі віків, не повний без блискучого прозаїка Михайла Коцюбинського і подвижника літератури Бориса Грінченка, а важлива й цікава доба “розстріляного відродження” не відбита окремою статтею про жодного з її письменників, рівно як і про жодного з представників екзильної літератури. Це засвідчує, що тут укладачам Енциклопедії все ж таки не вдалося вповні уникнути тієї “диспропорції”, про яку йдеться в передмові. Очевидно, що Л. Рудницький прагнув дещо заповнити згадану прогалину в окремому огляді української літератури, у якому, скажімо, мова про таких митців, як Михайло Коцюбинський, Ліна Костенко, Василь Стус, є докладнішою. Помітна також більша увага автора до тих речей, яких не торкнувся або торкнувся мало через брак можливостей попередник Л. Рудницького — Юрій Луцький. Нарис, що обіймає майже шість сторінок і містить поважну бібліографію англomовних джерел, складається з чотирьох розділів: “Кінець попереднього століття: “Реалізм”, “Доба модернізму”, “Міжвоєнний період”, “По другій світовій війні” — в останньому на чільному місці, зокрема, творчість шістдесятників. Кожний з них має три підрозділи, присвячені прозі, поезії та драматургії. За допомогою такої структури Л. Рудницький подає досить розлого картину розвитку української літератури нинішнього століття, хоч у “Міжвоєнному періоді” автор не виділяє важливих письменницьких організацій і угруповань, що існували в той час, таких, як ВУСПП, “Гарт”, “Плут”, МАРС, “Аспанфут”, а розповідь про літературу 1970-х рр., на наш погляд, дещо не повна без принаймні згадки про Василя Земляка і його “Зелені млини”.

П'ятий, додатковий том Енциклопедії, який побачив світ уже після того, як був видрукований покажчик до попередніх чотирьох, має на меті довершити працю щодо більшого “осучаснення” й “збалансування” змісту видання. Гадаємо, однією з причин виходу тому були також соціо- і геополітичні зміни в Європі та світі, поява нових держав, зацікавлення якими, певна річ, включає й неодмінний інтерес до їхніх літератур. Багато американських, британських, європейських письменників, добре знааних англomовному читачеві, не дістали тут окремої статті, а лише були подані в оглядах літератур їхніх країн. П'ятий том, згідно з його головним редактором професором Гантер-коледжу в Нью-Йорку, Стівеном Серафіном, слугуватиме англomовному читачеві за основне джерело про авторів, які мають обмежене експонування в англomовному світі, не були перекладені англійською або “не удостоїлися англomовної критики наукової ваги” (5, ХХІХ). У більш як чотирьохстах біографічно-критичних статтях йдеться переважно про світовий літературний процес останнього десятиліття.

У п'ятому томі знаходимо окремі гасла, присвячені Ліні Костенко, Михайлові Коцюбинському, Миколі Руденкові, Василю Стусу, Валерієві Шевчуку. Нарис про їх професор Л. Рудницький. Він же продовжує тут свій нарис про українську літературу, в якому справедливо вважає, що на модерне письменство України найбільше вплинули принаймні три фактори — чорнобильська трагедія, встановлення Народного Руху та проголошення української незалежності. Л. Рудницький відзначає також повернення до сучасного літературного процесу в Україні колишніх

письменників-дисидентів, а піднятих з “непам’яті” творів — до ока літературної критики. “Уперше за свою історію українська література буде без жодних штучних бар’єрів або поділів і без “забутих” імен чи заборонених книжок” (5, 612).

У розділі “Поезія” подано досить широку палітру імен “молодих поетів” від Оксани Пахльовської й Софії Майданської до Юрія Андруховича й Володимира Цибулька, коротко проаналізовано твори деяких з них. Виокремлено “Ікар на метеликових крилах” Василя Голобородька (один із тих творів, що були вже перекладені англійською) як важливу подію сучасної української поезії. Автор звертає увагу на багатство релігійних тем і мотивів українського поетичного набутку останніх років, часті алузії до екологічних проблем, тему мінливостей життя, що конфронтують у цій поезії, а також тему української долі та її страдницького пристановища. Ця поезія “служить свого роду катарсисом, що уможливило поетове і читачеве осмислення особистих і національних дилем” (5, 614).

Серед української сучасної белетристики (розділ “Проза”) автор виділяє історичні твори Юрія Мушкетика (“Яса”), Романа Іваничука (“Вода з каменю”, “Четвертий вимір”), роман Володимира Яворівського “Марія з полином у кінці століття”. У творчості Олександра Хижі (“Житні плачі” та “Глибока межа”) спинається на впливах неоруссоїзму, згадує також набуток Миколи Олійника — роман “Дочка Прометея” і Валентина Тарнавського — “Порожній п’єдестал”.

Розділи, у яких ідеться про літературну критику і драматургію (“Есе” та “Драма”), є скромнішим, що цілком природно — ці жанри переживають нині кризу. Перший представлений тут працями Олесея Гончара, Валерія Шевчука, Івана Дзюби, Миколи Жулинського, Анатолія Погрібного, характеристика другого “опера” на віддання належної уваги Володимиру Вінниченкові, Миколі Кулішу, Іванові Кочерзі, Олександрові Корнійчуку, Миколі Зарудному, Олексієві Коломийцю. Називаючи декотрих молодих драматургів, автор згадує статтю Ліни Костенко на сторінках журналу “Сучасність” (листопад 1991) “Історична патогенеза української драми”, у якій передбачається неминуче відродження української драматургії й театру.

Натомість обійдено увагою в нарисі появу молодого українського авангарду, досить помітного на теперішніх літературних обширах. Автор говорить лише про чергування традиційного стилю й неоавангардного “манеризму”, притаманного модерній українській прозі (5, 614). Неповною здається нам і характеристика сучасної української поезії без згадки про одного з найяскравіших “елітарних” її представників — івано-франківського поета Тараса Мельничука, а прози — без київського письменника-публіциста Степана Колесника, обох — лауреатів Державної премії ім. Шевченка.

Ведучи мову про появу нових літературних часописів, які ще не є добре знаними загальною читачів (“Світо-вид”, “Тернопіль”), автор не згадує традиційних т. зв. товстих журналів, які й у сучаснім літературнім процесі в Україні тримають головні позиції: “Київ”, “Дніпро”, “Вітчизна”, “Березіль” тощо.

Актуальною, як і в попередніх томах, залишається проблема транслітерації при перекладі окремих українських імен та прізвищ англійською мовою (маємо на увазі передовсім невідповідне транслітерування українського ій латинським у: Yury Andrukhovych, Hennady Moroz, Oleksandr Kornychuk).

Загалом же Л. Рудницький гідно представив в Енциклопедії сучасне українське літературне надбання, яке відтепер буде значно ближчим до читача поза Україною. Тонкість спостережень і точність узагальнень, притаманних багатьом його літературознавчим працям, знайшли свій вияв і на сторінках цього поважного видання.

Олексій ОПАНАСЮК